

Resultaten PAM onderzoek

Zorg rondom inhalatie medicatie en Astma/COPD

In februari 2011 is door PAM (Panel Praktijkonderzoek Apotheekmedewerkers) het onderzoek 'Zorg rondom inhalatie medicatie en Astma/COPD' uitgezet onder apothekermedewerkers. Aanleiding voor dit onderzoek was de nieuwe richtlijn COPD die in 2011 door de KNMP is ontwikkeld. De vragen gingen vooral in op de begeleiding van inhalatiemedicatie voor Astma of COPD patiënten en de manier waarop deze begeleiding in de apotheek is georganiseerd.

Er zijn 803 PAM deelnemers benaderd en uiteindelijk hebben 492 (61,3%) deelnemers de vragenlijst volledig ingevuld. Van de 492 apothekermedewerkers waren er 70,3% apothekersassistent en 15,9% apothekersassistent met variant. De rest van de respondenten hadden verschillende functies, zoals administratief medewerker, farmaceutisch manager- en consulent.

COPD is een afkorting van de Engelse term 'Chronic Obstructive Pulmonary Disease', dit betekent chronisch obstructieve longziekten. Symptomen van COPD zijn longklachten zoals benauwdheid en kortademigheid al dan niet gepaard gaand met hoesten en opgeven van slijm. Deze longklachten hebben een vermindering van het inspanningsvermogen tot gevolg.

Net als COPD is ook Astma een chronische longaandoening waarbij benauwdheidsklachten op de voorgrond staan. Het verschil tussen astma en COPD is dat astmapatiënten soms klachtenvrij kunnen zijn, bij COPD is dat vaak niet het geval. Daarnaast neemt de ernst van de klachten bij COPD in de loop van der jaren vaak toe en bij astma hoeft dat niet zo te zijn. Ook de oorzaak van beide aandoeningen is verschillend. COPD wordt voornamelijk veroorzaakt door roken terwijl bij de ontwikkeling van astma een erfelijke aanleg een belangrijke rol speelt. Bij een klein deel van de mensen met COPD speelt langdurige blootstelling aan gruisstof, chemische stoffen of luchtvervuiling een rol.

De samenwerking met andere zorgverleners en de aandacht voor Astma/COPD zorg in de apotheek

Van de 492 deelnemers werken er 66,1% in een apotheek waar één of meer medewerkers Astma/COPD zorg als aandachtsgebied of specialisatie hebben. De gemiddelde van het aantal medewerkers gespecialiseerd in Astma/COPD zorg is 2,6 (n=325). Aan de deelnemers is gevraagd of de apotheek waarin ze werkzaam zijn, samen werkt met één of meer huisartsenpraktijken/praktijkondersteuners en/of longartsen/longverpleegkundigen in de zorgverlening aan Astma- of COPD patiënten. Uit tabel 1 blijkt dat er in de apotheek meer niet dan wel wordt samengewerkt met deze zorgverleners.

	Huisartsenpraktijk/ praktijkondersteuners	Longarts/ longverpleegkundigen
Ja	37,6%	7,7%
Nee	55,5%	84,8%
Weet niet	6,9%	7,5%
Totaal	100%	100%

Tabel 1: Samenwerking met andere zorgverleners

Tabel 2 laat zien dat de voorlichting over de aandoening Astma/COPD in 68,3%

van de gevallen door de huisarts/praktijkondersteuner wordt gegeven en in 59,1% van de gevallen door de apotheek/apotheekmedewerker.

Voorlichting over de medicatie en inhalatie-instructie liggen voor beide groepen zorgverleners veel lager maar wordt in verhouding wel meer gedaan door de apotheek/apotheekmedewerker (respectievelijk rond de 20% voor de huisarts/praktijkondersteuner en rond de 45% voor de apotheek/apotheekmedewerker). De longartsen/longverpleegkundigen geven in minder dan 30% van de gevallen voorlichting aan de patiënt over de aandoening, medicatie en inhalatie-instructie (respectievelijk 26,3%, 10,4% en 12,4%).

Taakverdeling	Aantal deelnemers bij wie in de apotheek afspraken zijn gemaakt	%	Wordt gedaan door apotheek/apotheekmedewerker	%	Wordt gedaan door huisarts/praktijkondersteuner	%	Wordt gedaan door longarts/longverpleegkundige	%
Voorlichting over de aandoening astma of COPD	186 (n=492)	37,8%	110	59,1%	127	68,3%	49	26,3%
Voorlichting over de medicatie	250 (n=492)	50,8%	226	45,9%	97	19,7%	51	10,4%
Voorlichting over het geven van inhalatie-instructie	303 (n=492)	61,6%	288	45,9%	107	21,7%	61	12,4%

Tabel 2: Taakverdeling met zorgverleners m.b.t. voorlichting aan patiënt

Het afleveren van een Inhalatie-medicatie

Tabel 3 en 4 laten zien welke acties de apothekemedewerkers ondernemen bij het afleveren van een eerste- en tweede uitgifte inhalatie-medicatie. 74,6% van de deelnemers geeft altijd uitleg over de werking van de medicatie bij een eerste uitgifte. Bij 18,7% is dat meestal het geval. 54,3% geeft altijd uitleg over de mogelijke bijwerkingen en 77% geeft altijd inhalatie-instructie. Opvallend is dat 9,8% van de deelnemers nooit de voorgeschreven inhalator beoordeelt op geschiktheid voor de patiënt.

Bij het afleveren van een tweede uitgifte inhalatie-medicatie vraagt 38% van de deelnemers altijd hoe de patiënt het effect van de medicatie heeft ervaren. Ook bij de tweede uitgifte is het opvallend dat 36,2% van de deelnemers nooit de patiënt vraagt om het gebruik van de inhalator voor te doen.

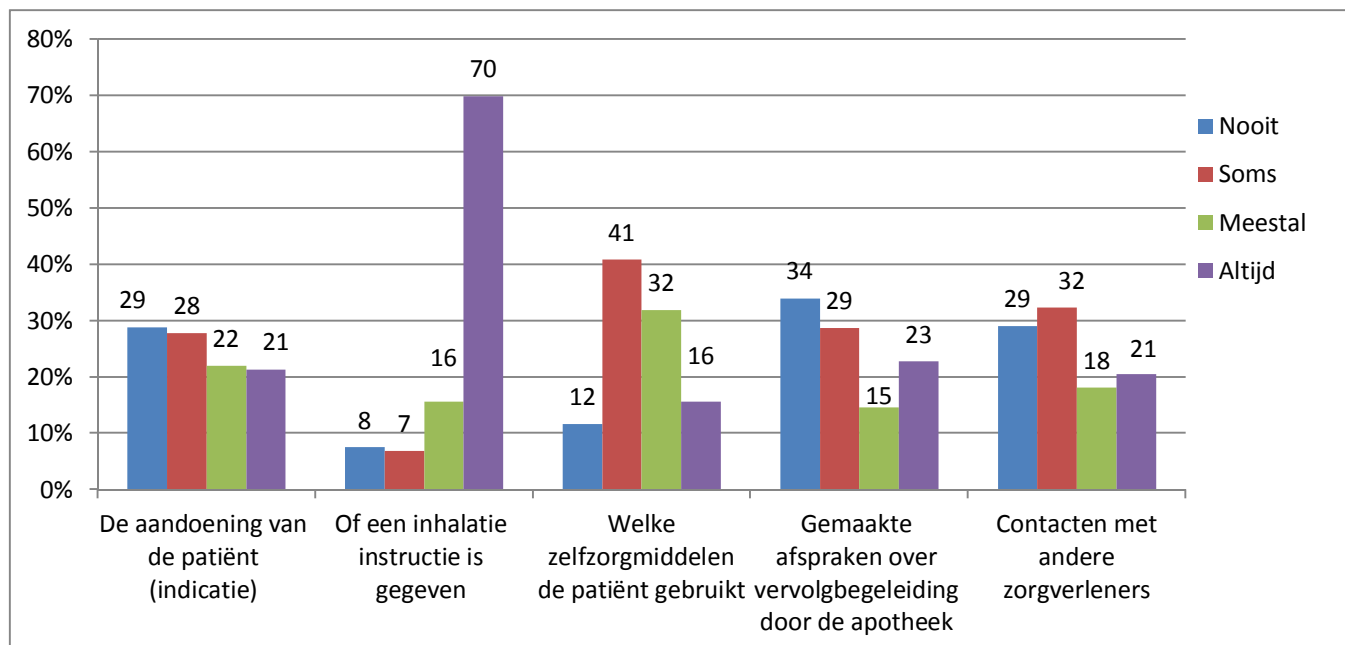
Bij het afleveren van een eerste uitgifte inhalatie-medicatie				
	Ik geef uitleg over de werking van de voorgeschreven medicatie	Ik geef uitleg over mogelijke bijwerkingen	Ik geef inhalatie-instructie	Ik beoordeel of de voorgeschreven inhalator geschikt is voor de patiënt
Nooit	2,0%	2,4%	2,0%	9,8%
Soms	4,7%	13,6%	4,3%	20,7%
Meestal	18,7%	29,7%	16,7%	25,2%
Altijd	74,6%	54,3%	77,0%	44,3%

Tabel 3: Handelingen bij het afleveren van een eerste uitgifte inhalatie-medicatie

Bij het afleveren van een tweede uitgifte inhalatie-medicatie				
	Ik vraag hoe de patiënt het effect van de medicatie heeft ervaren	Ik vraag of er bijwerkingen zijn opgetreden	Ik vraag of er gebruiksproblemen zijn geweest met het gebruik van de inhalator	Ik vraag de patiënt het gebruik van de inhalator voor te doen
Nooit	5,1%	8,9%	5,7%	36,2%
Soms	22,2%	22,0%	19,3%	45,7%
Meestal	34,8%	31,3%	34,6%	9,3%
Altijd	38,0%	37,8%	40,4%	8,7%

Tabel 4: Handelingen bij het afleveren van een tweede uitgifte inhalatie-medicatie

Aan de deelnemers is gevraagd hoe vaak een handeling in het Apotheekinformatiesysteem (AIS) wordt vastgelegd. Het geven van inhalatie-instructie, het gebruik van zelfzorgmiddelen en gemaakte afspraken over vervolfbegeleiding zijn handelingen die het vaakst vastgelegd worden in AIS (grafiek 1).

Grafiek 1: Vastleggen van informatie in AIS

De inhalatie-instructie wordt bij 42,7% van de gevallen altijd in een spreekkamer gegeven (tabel 5). Het komt nog steeds voor dat er instructie aan de balie wordt gegeven. Bij 5,1% van de gevallen is dat altijd, bij 15,9% meestal en bij 54,3% komt het soms voor. Tevens komt het voor dat er instructies wordt gegeven in de assistentenkamer en bij de patiënt thuis.

	Aan de balie	In een spreekkamer
Nooit	24,8%	4,7%
Soms	54,3%	18,9%
Meestal	15,9%	33,7%
Altijd	5,1%	42,7%

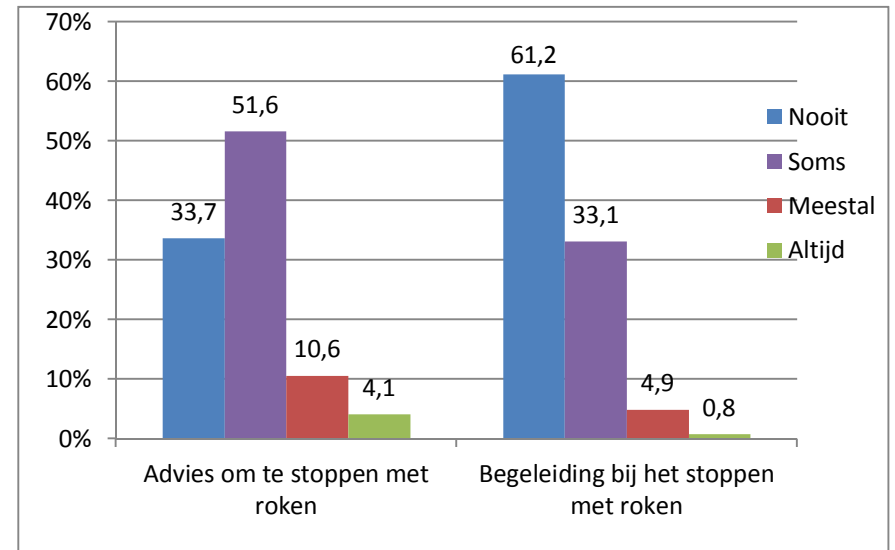
Tabel 5: de plek voor het geven van inhalatie-instructie

24,4% van de deelnemers geeft aan de patiënt minimaal een keer per jaar te controleren op de inhalatie en eventueel de inhalatoren te laten vervangen. Bij 62,4% is dat niet het geval en 13,2% weet het niet.

Het begeleiden en adviseren van COPD patiënten in de apotheek

Bij de zorg rondom COPD-patiënten in de apotheek is het van belang dat ze begeleid en geadviseerd worden over bepaalde onderwerpen die invloed hebben op hun welzijn. De deelnemers zijn gevraagd in welke mate COPD-patiënten begeleid worden bij het stoppen met roken, gezonde voeding, gezond gewicht, beweging, zelfzorgmiddelen, therapietrouw en reisadvies.

Grafiek 2 geeft de mate aan waarin COPD-patiënten in de apotheek geadviseerd en begeleid worden bij het stoppen met roken. 4,1% van de apotheken geven advies en 0,8% geven begeleiding bij het stoppen met roken aan COPD-patiënten. Meer dan 85% van de deelnemers geven echter aan dit nooit of soms te doen.

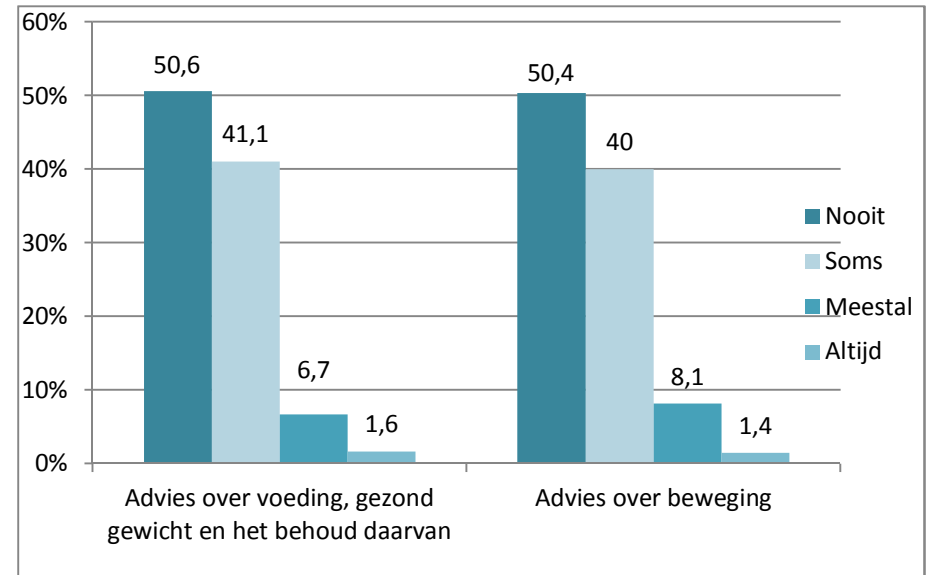

Grafiek 2: Advies en begeleiding bij het stoppen met roken

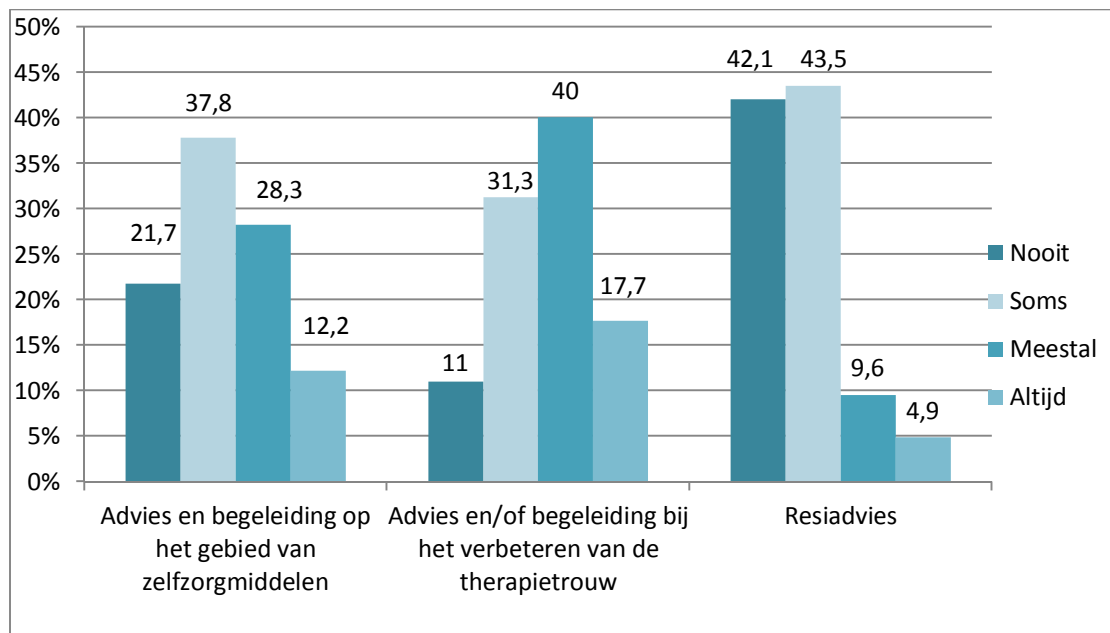
Respectievelijk 41,1% en 40% van de deelnemers geeft soms advies over voeding, gezond gewicht en het behoud daarvan en advies over beweging. Meer dan de helft geeft nooit advies m.b.t. voeding, gewicht en beweging (grafiek 3).

Respectievelijk 12,2%, 28,3% en 37,8% van de ondervraagden geeft advies en begeleiding op het gebied van zelfzorgmiddelen. Bij 21,7% is dat nooit het geval. Bij 40% worden COPD-patiënten meestal geadviseerd en begeleid bij het verbeteren van de therapietrouw.

Ongeveer 5% van de patiënten krijgen altijd reisadvies en bij ruim 42% is dat nooit het geval (grafiek 4).

Grafiek 3: Advies over voeding, gezond gewicht en beweging

Grafiek 4: Advies en/of begeleiding over zelfzorgmiddelen, therapietrouw en reizen